

století s mistry nejmodernějšími, ale že jest to i v určitých případech *nutné*, a sice tam, kde jde o duchy jeho rázu, o duchy jasné, určité, slovem o duchy rázu Slavičkovy. Vermeer jest jedna z největších hodnot moderního umění a dílo jeho dává i v řadě případů vítanou míru, abys si uvědomil stupně dokonalosti i základní postuláty, bez nichž není uměleckého díla v plném smyslu slova. Neuvedl jsem tedy Vermeera nazdařbůh, nýbrž s rozmyslem, a soudím i dnes, že Vermeer jest nad jiné způsobilý, aby nám vyjasnil případ Slavičkův a orientoval nás v něm. Ovšem nejde to lehce pouhým srovnáváním sujetů (Vermeer byl krajinář jen výjimkou — ze čtyřiceti jeho děl jsou jen dvě krajiny), musí se sestoupit hlouběji do psychické organizace umělecké. A tu jest patrné, že nešlo mně o žádné snění, fantasování atd. (to jest mně v malířství stejně nesympatické jako dru Herbenovi), nýbrž o *vnitřní idealism* umělecké formy, o vnitřní rytmus a tvárné teplo, bez něhož není nejvyšších děl uměleckých. Nemohu ani dnes po výstavě Slavičkově napsat, než co jsem již napsal: „že leckdy uvízl v nižší sféře než ta, do níž zamýšlel proniknouti: chtěl býti přísný, a nejednou zůstal jen střízlivý; chtěl býti silný, a nepovzněl se někdy nad vehementnost; chtěl býti objektivní, a ztuhl sem tam v indiferentnosti“.

Neznal jsem, když jsem psal svůj článek v 7. sešitě Noviny, výroků a listů Slavičkových; zatím uveřejnila kromě dra Herbeny i pí A. H. své vzpomínky na Slavička, vyšly některé listy jeho ve Volných směrech. Překvapilo mne zde jedno: jak často Slaviček toužil zahodit všecku techniku, malovat bez techniky. Takový poměr k technice nemá, nemůže mít žádný zralý duch umělecký, který jest jejím pánem; tak soudívali jen umělci, kterým jest technika posud nebezpečím, — a já cítil a vyslovil jsem *takto* případ Slavičkův, i vidím ve výrocích jeho bezděčné, ale velmi autentické potvrzení svého soudu. Zralý umělec má k technice poměr velmi prostý: miluje ji jako svůj nástroj, zdokonaluje ji jako svůj nástroj. Chirurg nebude jistě proklínat a odhazovat své steré subtilní nože a nožičky — ví, že bez nich nebylo by jeho umění. A stejný jest poměr zralého umělce k jeho technice: jest to jeho služka, ale služka nutná, bez níž se neobejde a které bude tedy vděčný, již bude tedy přát, o jejímž charakteru bude tedy přemýšlet, jejíž výkonnost bude chtít tedy stupňovat. Jak jest dojemné, čteš-li v Deníku Delacroixově neustále, jak opravdově a úsilně přemýšlí o technice, o jejích finesách, o jejích tajemstvích! *Zde* jest mně mužný, otevřený poměr moderního umělce k jeho technice, k jeho řemeslu.

Nepíší tyto řádky, abych snižoval Slavička. Ctím stejně jako dr Herben Slavičkovu veliké a opravdově mužné úsilí umělecké, jímá mne stejně jako jej jeho tragický osud, vidím v něm jeden z největších výtvarných talentů, které jsme měli, — v tom není rozporu mezi drem Herbenem a mnou. Ale pokládám za nespřávné dělati z něho tu *definitivnou* hodnotu, jak ji dělá z něho dr Herben a jiní oslavovatelé. Tou Slaviček prostě nebyl a nemohl ani dnes býti. Slaviček byl člověk prudkého kvasu a varu uměleckého, vývoje často překotného. Kdyby byl žil deset let ještě, sám byl by pravděpodobně pozdějšími pracemi svými korigoval v mnohém své stadium dnešní. Dr Herben formuloval svůj soud o Slavičkově jako o absolutní hodnotě větou: „Dle mého pozorování tvorby Slavičkovy buď lze krajinu *určitou*, českou a každou, malovat jen tím uměleckým pochodem, jak se na ni odvažoval Slaviček, *nebo se vůbec malovat nedá*.“ To jest, opakují, estetický absolutism, který odporuje vši logice umělecké tvorby. Nikoliv: tytéž sujety dají se malovat i jinými uměleckými methodami, než jak je maloval Slaviček, a metho-

dami po případě vroucenějšími a bohatšími (při stejné určitosti), a přijdou malíři — snad za dvacet, snad za třicet, snad za padesát let, ale přijdou *jisté* —, kteří nám podají tytéž krajiny české jemněji a hlouběji než Slaviček, kteří, krátce, přepíší Slavička do umělečtější verse. Takový jest prostě odvěký zákon vývoje uměleckého.

Každý kult, budíž sebeupřímněji myšlený a cítěný, může se státi nebezpečím mladšímu uměleckému vývoji. A stává se nebezpečím opravdu v tu chvíli, kdy *slabosti* patronovy berou se za *sílu*. A toho nejsme daleci, do toho upadáme již v dnešním kultu Slavičkově. V Slavičkově vedle síly a kladů jsou i negativnosti a slabosti; má-li nám případ jeho býti poučením (a tím býti může jako málokterý druhý), musíme v něm dovést *jasně lišiti*, musíme v něm dovést *jasně čísti*. Pro ty z mladší generace, kteří porozuměli již mému prvnímu článku, psány jsou i tyto věty.

O Matissovi,

jehož jméno jest tak často vyslovováno, mluví-li se o moderním francouzském umění, otiskujeme v tomto sešitě pěknou a opravdu kritickou práci p. Kubišovu. Pan Kubišta kritizuje mimo jiné postulát Matissov, že umění moderní má býti jakousi lenoškou, v níž by si odpočinul unavený, moderní, velkoměstský bursián, a odsuzuje tuto tendenci jako nebezpečnou dekorativnost. Šest reprodukcí z Matisa a překlad jeho programového článku o moderní malbě přineslo 4.—5. číslo letošních Volných směrů; tam budtež odkázáni čtenáři, kteří chtějí míti doklady ilustrační k článku p. Kubišovu.

Dopis Augustina Smetany

Rozkošný list tohoto významného filosofa našeho, psaný z Tubink neznámému adresátovi, uveřejňuje a provází vysvětlivkami prof. Krejčí v posledním sešitě České mysli. Velmi vtipně charakterizuje tu pisatel autora Života Ježíšova a Staré a nové víry, Friedricha Davida Strausse, a herbartovce. „Se Straussem doufám brzy zdůvěrním. Jako pravý Šváb jest jen theoreticky volný, v životě praktickém jest to počestný šosácký Michl.“ Právem vidí tu prof. Krejčí příbuznost mezi soudem Smetanovým a Nietzscheovým z první Unzeitgemässe. Ještě rozkošněji bodnul Smetana herbartovce v osobě prof. Exnera. „Exnerovo mínění o mně jest prostě hrubé; bolelo by mne, kdybych si ho nedovedl vysvětlit z jeho herbartovství. Jako nemají jejich jednoduché bytosti žádného mládí a jen v nekonečném čase, v absolutním „Až později“ dospívají k živé působnosti, tak nerozumějí také herbartovci intenzivní síle mladosti. Objektivní nečinnost jednoduchých bytostí stává se u stoupců subjektivní leností.“

Z výroků Walta Whitmana

Horace Craubel, společník velikého básníka amerického, zaznamenal si řadu výroků jeho. Zvláštní rozmariná svěžest jest jim vlastní: básník nevěděl ani, že